

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

MIISA TARKANMÄKI

Sanaton ja sanallinen tarina taitees- sani

KUVATAITEEN KOULUTUSOHJELMA
2024

Tekijä Tarkanmäki, Miisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2024
	Sivumäärä 20	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Sanaton ja sanallinen tarina taiteessani		
Tutkinto-ohjelma Kuvataiteilija AMK		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin tarinoiden merkitystä taiteessa ja sitä, miten lahjakkuudella ja perfektionismilla voi olla haitallisia vaikutuksia taiteelliselle prosessille ja omalle kasvulle. Tavoitteena oli opinnäytetyöprosessin kautta etsiä vastauksia kysymyksiin kuten: ”Miten tarinat antavat taiteelle merkityksen?” ja ”Mitkä asiat vaikuttavat taiteen ja tarinoiden tulkintaan?”.</p> <p>Prosessin aikana käsiteltiin lapsuuden teemoja ja eri taiteen tekniikoita, värien merkityksiä sekä sanojen ja kuvien yhteyttä tarinankerrontaan. Tekstissä sivuttiin myös eskapismien merkitystä ja inspiraation eri lähteitä.</p>		
<u>Asiasanat</u> Taide, kuvataide, maalaustaide, tarinat, kerronta, sarjakuvat, lahjakkuus, luovuus		

Author Tarkanmäki, Miisa	Type of Publication Bachelor's thesis	Date May 2024
	Number of pages 20	Language of publication: Finnish
Title of publication Wordless and written stories in my art		
Degree program Bachelor of fine arts		
Abstract In this thesis the importance of stories in art and how talent and perfectionism can have harmful effects on the artistic process and personal growth was examined. The goal was to find answers to questions such as: “How do stories give meaning to art?” and “What things affect the interpretation of art and stories?” through the thesis process. During the process, themes of childhood and different art techniques, meanings of colors and the connection of words and pictures to storytelling were examined. The text also highlighted the meaning of escapism and different sources of inspiration.		
<u>Key words</u> Art, visual arts, painting, stories, narrative, comics, talent, creativity		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAHJAKKUUDEN VARJOPUOLI.....	5
3 IRTI PERFEKTIONISMISTA JA TULOSMENTALITEETISTA	8
4 VÄLITILA – LAPSESTA AIKUISEKSI.....	9
5 TEKNISET RATKAISUT	10
6 VÄRIEN HARMONIAT	12
7 SANOISTA JA KUVISTA TARINOIKSI	14
8 INSPIRAATION LÄHTEET	16
9 MERKITYKSELLISYYS JA TULKINTA	17
10 TARINAN LOPETUS	18
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Tarinan ja kuvataiteen yhdistäminen on monipuolinen tapa tehdä taidetta. Omassa taiteessani tarina on aina läsnä, vaikka tarinat ovat useimmille tutumpia kirjoitettuna. Taide ei vaadikaan tekstiä ollakseen kerronnallista, mutta sanoilla voidaan kertoa selkeämpiä tarinoita. Tarinankerronnan osa-alueita on niin paljon, että aiheesta on vaikea päästä pintaa syvemmälle. Tästä syystä keskityn pohdiskelussani enemmän omaan tapaan käyttää tarinankerrontaa kuvataiteessa ja niiden yhdistämisessä.

Tavoitteenani on pohtia tarinoiden ja kuvataiteen yhteyksiä ja merkityksiä erityisesti omassa taiteessani ja yleisesti. Halusin opinnäytetyöprosessin aikana ymmärtää paremmin, miksi teen taidetta, ja miksi se on ollut minulle kutsumuksesta huolimatta vaikeaa pienestä pitäen.

2 LAHJAKKUUDEN VARJOPUOLI

Tarinoilla on suuri merkitys omassa taiteessani ja elämässäni. Yleisestikin tarinoita on kaikkialla varsinkin, jos pitää silmät auki ja mielen avoimena. Jokaisella on omat elämänsä ja täten omat tarinansa. Jotkut asettavat kuitenkin sanalle ”tarina” negatiivisen merkityksen tai pitävät sitä totuuden vastakohtana. Sanalle onkin useita eri merkityksiä riippuen kulttuurista tai käytetystä kontekstista (Jokinen, 2020, s.44-45). Itse käytän tarinaa yleisenä terminä sekä fiktiiviselle että todelliselle tarinalle. Omasta mielestäni sen ei tarvitse olla edes juonellista. Jos taideteos, tarina tai pelkkä sana aiheuttavat tunnereaktion, se sisältää jo itsessään tarinan.

Selitys siihen, miksi tarinoilla on niin suuri merkitys taiteessani, alkaa pienen Etelä-Pohjalaisen kylän ala-asteelta. Olin luokkani paras piirtäjä, tai niin minulle aina sanottiin: ”Oot nii hyvä piirtään!” ”Oot kyl tosi lahjakas.” ”Susta tuloo viä taiteilija.” Kehut

tuntuivat hyvältä, mutta loivat samalla paineen olla aina yksi parhaista, mikä johti siihen, että kiinnostukseni taiteen tekemiseen laski huomattavasti.

Lahjakkuuden ihannointi johti omalla kohdallani täydellisyyden tavoitteluun, mikä johti toimeentuloon. Olen vasta hiljattain oppinut, että lahjakkuus auttaa alkuvaiheessa, mutta sillä on rajansa. Jossain vaiheessa tulee vastaan seinä, jonka ohi pääsee vain tekemällä töitä.

Olen ollut pienestä asti lahjakas. Ala- ja yläaste olivat minulle todella helppoja, enkä tarkoita pelkästään kuvataiteen osalta. Olin lähes joka aineessa vähintään kiitettävä oppilas. Pääsin näin pitkälle kuuntelemalla oppitunneilla ja tekemällä läksyt. Luin kyllä kokeisiin, mutta en paljoa. Poikkeuksiakin löytyi, mutta yleisesti ottaen koulu oli todella helppoa ja vaivatonta.

Lukiossa törmäsin kuitenkin johdannossa mainitsemaani seinään. Numerot laskivat, ja koska opiskelu ei ollut enää helppoa, menetin motivaationi vähän ennen kirjoituksia. Lahjakkuuteni taakka ei kuitenkaan ollut pahin mahdollinen, sillä vanhempani olivat aina kannustavia numeroista huolimatta. Jos lapsella on liian vaativa kasvatus, hän voi oppia sen, että on arvokas vain suoritustensa avulla (Uusikylä, 2020, s. 15). Loppujen lopuksi kirjoitukset menivät hyvin. Ei täydellisesti, mutta olin tyytyväinen suoritukseeni.

Sama tarina pätee kohdallani taiteessa. Jo lapsuudessa leimaksi muodostunut taiteellinen lahjakkuus muodosti samanlaisen paineen suoriutua hyvin, ja nimenomaan vaivattomasti. Ja kun se ei enää ollutkaan helppoa, luovutin nopeasti. Olin kadottanut sen rohkeuden, joka pienillä lapsilla on luodessaan jotain uutta. He eivät ole vielä oppineet kiinnittämään huomiota teosten laatuun tai vertaamaan sitä muiden tuotoksiin (Uusikylä, 2020, s. 120). Sellainen vapaus on jotain, mitä haluan ylläpitää jollain tasolla aina. Tekemisestä nauttiminen on siinä äärimmäisen tärkeää.

Kirjallisuuden lukeminen alkoi kiinnostaa siinä vaiheessa, kun löysin itselleni sopivan genren. Fantasiakirjallisuus oli reitti toisiin maailmoihin, missä tosimaailman säännöt ja rajoitukset voivat olla mitä tahansa. tarinat saivat oman mielikuvitukseni kehittämään omia tarinoitaan, olivat ne sitten jo olemassa olevien maailmojen sisällä, tai itse

keksittyjä. Mutta vaikka tarinoita syntyi päässäni jatkuvasti, ne eivät päätyneet sanoiksi paperille. Minulla oli kuitenkin tarve kertoa näitä tarinoita, mutta koska en osannut muuttaa niitä sellaiseen muotoon, jolla voisin jakaa ne toisille, olin jatkuvasti täytyvässä umpikujassa.

Ennen ensimmäistä älypuhelimani luin todella paljon. Älypuhelimien jälkeen netti ja some tarjosivat samankaltaisen pakenemisväylän, minkä lukeminen oli antanut, mutta helpommin ja nopeammin saavutettavissa olevan. Kirjojen ja jopa sarjakuvien lukeminen jäi todella vähälle. Ajattelen usein, miten luova työ olisi helpompaa, jos älypuhelimia ei olisi olemassa. Toisaalta netti ja valtava kirjo elokuvia ja sarjoja tarjoavat helpomman alustan kuin ikinä sekä nähdä että jakaa tarinoita. Älypuhelimien ja turhan selailun takia on tavallaan todella vaikeaa olla tylsää ja täten antaa aivoille aikaa ja tilaa vaeltaa omillaan. Tylsyys on täydellinen alusta luovuudelle.

Tästä nykypäivän vitsauksesta huolimatta tarinat alkoivat muodostua päässäni ihan kuin itsestään. Ideat tulivat kaikkialta: ympäröivästä maailmasta, unista, kaikenlaisesta mediasta ja omista kokemuksista. Kiinnostukseni fantasiaan johti siihen, että tarinoiden aiheet sijoittuivat pääosin joko fantasia- tai scifi genreen. Tietyllä tavalla käytin tarinoita eskapismien harjoittamiseen. Fiktiiviset maailmat olivat täydellinen pakoreitti todellisen maailman stressille. Jopa negatiiviset ja hirvittävät asiat ovat helpompia käsitellä, kun ne eivät ole tosia. Tarinoita syntyi siis jatkuvasti. Ongelma oli se, että ideat eivät päässeet ajatusta pidemmälle.

Mitä siis tehdä, jos tarinoille ei ole ulkoista paikkaa, minne mennä? Oma toimeettomuus alkaa vaivaamaan, jos on pakottava tarve kertoa tarinoita, mutta ne päätyvät paperille vain rikkonaisina ajatuksina ja muistiinpanoina, ja mitään kokonaista ei saa aikaan. Lukion jälkeen en tiennyt, mitä lähtisin seuraavaksi opiskelemaan, koska vaikka luova ala tuntui oikealta, kuvataiteilijan ammatti vaikutti liian matalatuloiselta ja epävaakaalta. Opiskelin kuitenkin luovaa kirjoittamista ja kuvataidetta opistoissa muutaman vuoden, minkä jälkeen päädyin kaikesta huolimatta taidekouluun. Samat ongelmat kuitenkin seurasivat. Sain hyvin vähän aikaa kurssien ulkopuolella. Koulussakin kesti kolme ja puoli vuotta, ennen kuin jotain viimein loksautti kohdalleen.

3 IRTI PERFEKTIONISMISTA JA TULOSMENTALITEETISTA

Eikä se todennäköisesti ollutkaan vain yksi asia, mikä muutti mielentilani, vaan yhdistelmä neuvoja muilta, elämäntapamuutoksia ja omaa sisäistä kasvua. Suurimmaksi syyksi nimeän kuitenkin asennemuutoksen.

Opinnäytetyötä aloittaessa opinnäytetyöohjaajani Ari Pelkonen sanoi jotain tämän suuntaista: Tämä on vain yksi työ muiden joukossa, älä ota liikaa paineita, tämä on vasta alkua. Ajatus siitä, että nyt pitää näyttää osaaminen ja on pakko tuottaa mahdollisimman laadukasta ja täydellistä taidetta, eli kiteyttää kaikki neljänä vuotena oppimansa tähän yhteen kokonaisuuteen oli opinnäytetyöprosessin alussa valtava. Tämä viivytti työn aloittamista. Keskustelut ohjaajan ja opiskelutovereiden kanssa auttoivat siinä, että ajatuksista alkoi hiljalleen tulla tekoja.

Perfektionismista irtautumisella en kuitenkaan tarkoita sitä, että en yrittäisi tehdä mahdollisimman laadukasta taidetta, vaan sitä, että jos oma täydellinen visio ei toteudukaan juuri sellaisena, kuin olin ajatellut, niin lopputulos ei ole epäonnistunut. Juuri tällainen ajattelu on jarruttanut taiteellista prosessiani jo kauan. Asetan itselleni kuvitelman siitä, miltä paras mahdollinen lopputulos voisi näyttää, mikä johtaa pelkoon siitä, että se ei toteudukaan. Ajattelen sitä valtavaa työmäärää, jota vaaditaan tavoitteeseen pääsemiseksi, mikä johtaa viivyttelyyn, toimettomuuteen ja tarpeettomaan stressiin.

Opin myös arvostamaan prosessia vähintään yhtä paljon kuin lopputulosta. Koen työhuoneella vietetyn ajan todella arvokkaana ja oman tekemisen kannalta äärimmäisen tärkeänä, vaikka en saisikaan aina mitään konkreettista aikaan. Luovuuden perusta onkin todennäköisesti sisäinen motivaatio. Omasta tekemisestä nauttiminen ja luovan prosessin palkitsevuus motivoivat enemmän kuin ulkoiset motivaation lähteet, kuten raha tai muiden ihmisten ihailu (Uusikylä, 2012, s. 99). Ulkoinen motivaatio voi auttaa oman sisäisen motivaation löytämisessä, mutta se ei ole kestävää yksin ollessaan. Minun täytyi siis oppia tekemään taidetta ensisijaisesti itselleni ja itseni vuoksi.

Näistä ajatuksista ja oivalluksista huolimatta ajauduin samaan toimettomuuden ansaan kirjallista työtä aloittaessani. Kirjoittaessa ongelma oli hieman erilainen. Helpoin tapa kirjoittaa olisi tehdä se tietokoneen ääressä, mutta koska omistan vain pöytäkoneen, se osoittautui vaikeaksi. Kotiympäristössä on vaikeampi keskittyä kuin työhuoneella, koska assosioin työhuoneen työntekemisen kanssa, ja kodin rentoutumisen kanssa. Kotona on myös todella helppoa löytää jotain tekemistä välttääkseen tärkeämmän työn tekemisen. Tämän vuoksi kirjoitin osan opinnäytetyöstä käsin työhuoneella, mutta päädyin kuitenkin kirjoittamaan suurimman osan kotona. Tähän löysin sen ratkaisun, että aamulla saan eniten aikaa, koska en ole ehtinyt miettimään vielä mitään muuta.

4 VÄLITILA – LAPSESTA AIKUISEKSI

Opinnäytetyöni taiteellinen osa alkoi paperiveneestä. Lapsuus ja muistot ovat oikeastaan koko opiskeluajan olleet mielessä, koska asun ensimmäistä kertaa kunnolla omillani. Halusin kertoa tarinan lapsuudestani ja samalla käsitellä kaikenlaisia siitä heräviä tunteita: iloa, surua ja kaikkea muuta niiden väliltä. Paperivene kuvastaa minulle esimerkiksi lapsuutta, uteliaisuutta ja suhdetta isääni. Se on yksinkertainen taiteltava esine, johon tarvitsee pelkän A4 kopiopaperin. Helppo muotoilu toimii myös teoksessa. Yksinkertaisuus voi tehdä siitä todella mielenkiintoisen ja enemmän tulkinnanvaraisen.

Teosteni värikkyudesta huolimatta yksi vallitsevista tunteista on ikävä. Teokseni aiheet herättävät itsessäni tietynlaista nostalgiaa, mikä liittyy valoisaan ja turvalliseen lapsuuden ympäristöön. Tämä on suuri syy, miksi minun on ollut vaikea päästää siitä irti. Pelko siitä, että ensimmäistä kertaa en tiedä, missä tulen olemaan vuosi eteenpäin, on ollut läsnä prosessin aikana ja varsinkin sen jälkeen. Koulu on ollut toinen kodin kaltainen turvallinen välietappi. Se on ympäristö, jossa tietää olevansa vielä seuraavan lukuvuoden ja sen jälkeen vielä seuraavan. Opinnäytetyönäyttelymme nimi ”Liminal” eli välitila päättyi siis hyvin heijastamaan omia tunteitani lapsuuden ja aikuisuuden välillä.

Teosteni aiheet kuvastavat monia muitakin asioita, jotka ovat tärkeitä omalle tarinaleni. Yksi niistä ovat muistot. Maalausten lähes epäluonnollinen valoisuus liittyy muistojen kultaamiseen. Loputtomat ja täydelliset kesäpäivät ovat kuin jähmettyneitä viitteitä jostain kauan sitten tapahtuneesta. Tähän liittyy myös se, että teosten kohde on tarkempi ja yksityiskohtaisempi. Paperiveneet, pikkulinnut, leijat, leppäkertut ja taimenet ovat tarkkoja, kun taas niitä ympäröivä maisema on viitteellinen. Muistot eivät ole tarkkoja eivätkä täysin totuudenmukaisia. Ne muuttuvat ajan myötä, ja tietyt asiat nousevat vahvempina mieleen kuin toiset.

Näen värikyyden myös mielikuvitusta ja luovuutta kuvaavana asiana. Kuten mainitsin jo aikaisemmassa kappaleessa, ideoiden puute ei ole koskaan ollut minulle ongelma. Sen sijaan mielessäni pyörii hyvin usein jonkinlainen tarina tai jokin muu idea, jonka haluaisin toteuttaa. Ajatuksenkulkuni on myös omasta mielestäni hieman kaoottista ja epäjohdonmukaista, mitä värien hallittu kaaos taiteessani kuvastaa. Hyppään usein asiasta tai projektista toiseen. Myös opinnäytetyötä tehdessä tein välillä yhtä työtä ja sitten hyppäsin toiseen ja takaisin. Tämä työskentelytapa toimii, kunhan vain saan kesken jääneet työt lopulta valmiiksi.

5 TEKNISET RATKAISUT

Olen kiinnostunut monesta eri taiteen tekniikasta. Maalaus, piirtäminen, taidegrafiikka, sarjakuvataide ja luova kirjoittaminen ovat niistä isoimmat. Kiinnostukseni tarinoihin ei varmasti tule tämän tiedon jälkeen suurena yllätyksenä. Tekniikka, jota yleensä käytän, on kuitenkin maalaus. Värien, muotojen ja komposition etsiminen on minulle miellyttävintä maalausprosessissa. Viime aikoina olen myös kiinnittänyt huomiota maalausjäljen tekstuuriin. Palettiveistä käyttäessä maalausjäljen voi helposti jättää koholle ja luoda mielenkiintoisia väripintoja.

Akryyliväri sopii myös itselleni paremmin kuin mikään muu maalaustekniikka. Akryylimaalilla maalatessa nopea kuivumisaika sopii nopeaan ja hieman kärsimättömään tyyliini tehdä taidetta. Öljymaalin pitkä kuivumisaika tarkoittaa yleensä, että uusi idea

ehtii syntyä kerrosten välissä, mikä johtaa useaan keskeneräiseen työhön, jotka eivät koskaan valmistu. Pidän myös akryylimaalain yksinkertaisuudesta sitä käytettäessä. Pelkkä vesi riittää maalin ohentamiseen. Tämä mahdollistaa halutessaan myös lähes vesivärimäisen jäljen.

Öljyvärit ovat myös minulle tuttuja. Maalasin ensimmäisen öljyvärimaalaukseni jo ala-asteella. Se ei kuitenkaan koskaan tuntunut oikealta tekniikalta minulle. Pitkän kuivumisajan lisäksi öljyn ja tärpätin kanssa tekeminen ja maalin sotkuisuus ja tarttuvuus teki siitä liian monimutkaista omaan makuuni. Pidän tekemisen helppoudesta ja yksinkertaisuudesta akryylimaalain ja esimerkiksi pelkän piirtämisen kanssa. Tekniikan vaihtelu tuo kuitenkin taiteen tekemiseen aina jotain uutta.

Valitsin opinnäytetyöteostoni pohjaksi pyöreän muodon alun perin sen takia, että se tuntui oikealta. Pyöreän alustan kompositio on erilainen, kuin normaali neliskulmainen pohja. Tällaiseen suurin osa maalareista ovat tottuneet, minä mukaan lukien. Muodon vaihtaminen tuo sommitelman tekemiseen erilaisia ulottuvuuksia ja rikkovat perinteisen sommittelun jo alkuvaiheessa. Toki olisin voinut vieläkin enemmän irrotella sommittelun kanssa, koska näissä teoksissa pysyin kuitenkin aika perinteisissä asetteluissa. Toisaalta pidän siitä, että löydän sulavan komposition, jossa katse kulkee vaivattomasti kuvapinnan sisällä. Ympyrään on myös mielenkiintoista luoda sulava kompositio, koska kyseisellä muodolla ei tavallaan ole alkua tai loppua.

Ympyrään liitetään myös erilaisia mielikuvia kuin nelikulmioon. Yksi niistä on aika. Kellon muoto ja yleensäkin ajan toistuvuus kuvataan usein ympyränä. Itse näen myös vuodet kellon lailla, jossa tuntien tilalla on kuukaudet. Tammikuu on kello yksi ja niin edelleen. Samanlaista ilmiötä tavataan ihmisillä, joilla on tietynlainen synestesia. Heille on helppoa nähdä kuukaudet ja päivät ympyränä tai ympyrämäisenä kuviona (Puiu, 2024, kohta Time space synesthesia). Itselläni ei ole niin tarkkaa kuvaa, että pystyisin helposti tunnistamaan nykyisen päivän ilman kalenteriin katsomista, mutta aika on kuitenkin ympyrä mielessäni. Vaikka teokseni kuvaavat tietynlaista jähmettyntä kuvaa kenties yhdestä kesäpäivästä, itselleni nämä ovat muistoja, eli tapahtuivat kauan aikaa sitten. Liitän suurimman osan aiheistakin enemmän lapsuuteen kuin aikuisuuteen.

Joillekin ehkä vahvempana assosiaationa tulee kiikarien tai kaukoputken läpi katsominen. Se ottaa samalla sekä etäisyyttä että läheisyyttä kuvan aiheisiin. Katsoja on kaukana mutta katsoo lähelle ja näkee yksityiskohdat aivan kuin olisi ihan vieressä. Itse näen sen lapsen uteliaisuutena. Lasten taipumus nähdä ja olla kiinnostunut asioista, joilla ei ole yhtä paljon merkitystä monille aikuisille, on mielestäni jotain, mitä ei tulisi koskaan kadottaa. Toisaalta kuvan voisi nähdä myös näkökenttänä, jossa katsoja oikeasti on ruohonjuuritasolla seuraamassa leppäkerttujen kulkemista. Tämä oli minulla mielessäni silloin, kun vielä tein teoksia. Valitsin tarkoituksella eri korkeuksia ja näkökulmia aiheisiin. Uteliaisuus kattaa niin veden alaiset kuin taivaalla olevat kohteet.

Nelikulmaiset teokset tarjoavat paljon perinteisemmän sommittelualustan. Toki nelikulmio on myös huomattavasti helpompi rakentaa niin maalaus pohjana kuin kaikessa muussakin, joten perinteisempi muoto on kätevämpi kuin ympyrä. Olen kuitenkin ihastunut pyöreään muotoon maalauksessa, joten tulen varmasti käyttämään molempia muotoja tulevaisuudessa.

Ripustuksessa pyöreällä muodolla voidaan myös leikitellä hausalla tavalla. Pyrin omassa ripustuksessani samanlaiseen sujuvuuteen ja leijuvuuteen kuin asettelussa ja värien käytössä. Siitä tulee mieleen esimerkiksi saippuakuplat tai pienet ikkunat ikuisen kesäpäivään. Se voimistaa myös muistojen tietynlaista hajanaisuutta ja sitä, miten tietyt hetket korostuvat niissä erityisesti. Tietyllä tavalla se myös helpotti ripustusta, koska en pyrkinyt tasaiseen asetteluun. Eri koot teosten välillä mahdollistivat epätaisisuutta vielä enemmän.

6 VÄRIEN HARMONIAT

Värit ovat minulle erityisen mielenkiintoisia. Niillä voidaan kuvastaa tunteita ja esittää tarkoituksia abstraktilla tavalla. Värien yhteensopivuus, oli se sitten vastaväreillä tai samankaltaisilla väreillä leikittelyä, tapahtuu omalla kohdallani osittain intuitiivisesti. Maalaan sitä, mikä tuntuu oikealta. Värivalintojeni kirkkaus ja pastellisuus ovat mi-

nulle miellyttäviä. Tämän kannalta pysyin värien suhteen aika paljon mukavuusalueellani. Tulevaisuudessa aion kokeilla myös sävyjä, jotka ovat sen ulkopuolella. Jostain syystä tummat, masentavat ja vaimeat sävyt ovat minulle vaikeita toteuttaa tai ilmaista itseäni niiden avulla, vaikka käytänkin taidetta käsitelläkseni negatiivisiakin teemoja, joita koen ja näen omassa elämässäni.

Tunteiden kuvaaminen väreillä on maalaustaiteessa hyvin yleistä. Moni muukin taiteen alue, esimerkiksi elokuvat, käyttävät värejä symbolisesti ja ohjaamaan katsojan tunteita ja ajatuksia. Värien käyttöön ei ole asetettu tiettyjä ohjeita, mutta niiden kognitiiviset vaikutukset ovat tärkeitä ymmärtää. Värejä voidaan vaihdella värisävyn, kyläisyyden ja arvon eli tummuuden mukaan. Väriteoria auttaa värien yhteensopivuuden tai sen tahallisen rikkomisen kanssa. Jos harmonia rikkoutuu, katse ohjautuu siihen väriin, mikä rikkoo sen. Sillä voidaan myös kuvastaa epävakautta (The Cinema Cartography, 2015). Niillä voidaan siis kertoa jo paljon ja jopa alitajuisesti ohjata tulkintaa tai mielikuvia.

Värejä voidaan yhdistää yleisesti tiettyihin asioihin. Keltainen kuvastaa iloa tai vaurautta, sininen surua tai rauhaa, ja punainen vihaa tai rakkautta. Vaaleammat värit ovat positiivisia ja tummat negatiivisia. Tai ehkä se on toisinpäin. Värien tulkinta ei siis ole suoraviivaista, koska niin monet värit voivat kuvastaa täysin päinvastaisia asioita. Eri kulttuureissa, maissa ja uskonnoissa värit voivat myös kuvastaa hyvin erilaisia asioita. Länsimaisissa kulttuureissa musta on kuoleman väri ja siihen pukeudutaan hautajaisissa, mutta esimerkiksi hindulaisissa hautajaisissa pukeudutaan valkoiseen.

Värien tarkoitus ja tulkinta vaihtelee myös tarinasta toiseen. Sitä voidaan käyttää työkaluna hahmojen, juonen ja miljöön visuaalisessa kuvaamisessa. Esimerkiksi F. Scott Fitzgeraldin romaanissa *The Great Gatsby* värien symbolismi on tärkeää. Keltaisella siinä kuvataan vaurautta, korkeaa luokkaa yhteiskunnassa ja petoksia. Muut värit kuvastavat eri asioita (Pawlowska, 2022, s. 9). Toistamalla tiettyjä värejä ja yhdistämällä ne symbolisesti tarinan teemoihin voidaan luoda sille uusia ulottuvuuksia ja tasoja, jotka rikastavat tarinaa kokonaisuudessaan. Johdonmukaisuus värien käytössä auttaa ymmärtämään niiden käyttötarkoituksen.

Itse käytän värejä hyvin intuitiivisesti, ja kuten jo mainitsin, värivalintani koostuvat pääosin pastellisista ja kirkkaista sävyistä. Erityisesti sininen on väri, jota käytän lähes joka teoksessa. Valinnat perustuvat pitkälti niiden miellyttävyyteen. Vaaleansininen on lempiväriini, ja väriharmoniat, kuten sateenkaari, tuntuvat hyvältä. Vaikka osaan väriteoriaa, joskus väriyhdistelmät tulevat ilman tietoista ajattelua. Tämän huomasin opinnäytetöiden tekovaiheessa: yhdistin keltaista ja violettiä miettimättä sitä, että ne ovat vastavärit. Se vain näytti minusta hyvältä. Kun opinnäytetyöohjaajani kehui minua tästä valinnasta, olin yllätynyt intuitiivisesta taidostani löytää oikeat väriyhdistelmät.

Seuraava askel olisikin se, että rikkoisin näitä intuitiivisia harmonioita sekä väreissä että sommittelussa. Se voisi tuoda taiteeseeni jotain sellaista, mihin en ole itse totunut ja mikä saisi minut ulos mukavuusalueeltani. Miellyttävyys taiteessa on hienoa, mutta jos siinä on jotain, mikä ärsyttää, se luo ihan erilaisen tunnelman ja yhteyden taiteeseen. Nimenomaan väreillä ja sommitteluilla voidaan tuoda tätä ärsytyksen tunnetta, jos irtaudutaan perinteisistä harmonioista, kultaisista leikkauksista ja raameista.

Esimerkiksi synkemmät ja luonnollisemmat sävyt ovat sellaisia, joihin haluaisin keskittyä tulevaisuudessa enemmän. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että luopuisin rakastamistani pastellin sävyistä kokonaan. Haluaisin hyödyntää värejä niiden kokonaisuudessaan ja laajuudessaan.

7 SANOISTA JA KUVISTA TARINOIKSI

Kirjoittamalla tehdyt tarinat ovat yleensä helpommin tulkittavissa ja vähemmän abstrakteja kuin kuvalliset tarinat. Mutta mitä useampi kuva, sitä helpompi niillä on luoda narratiivinen kertomus. Sarjakuva on ilmeisin tapa luoda kuvallinen kertomus. Kiinnostukseni sekä tarinankirjoittamiseen että visuaaliseen taiteeseen loi innostuksen myös sarjakuviin jo lapsena. Aku Ankan taskukirjat, joita isäni oli kerännyt jo ennen

syntymääni, olivat aina hyvää ajanvietettä. Olen myös viime aikoina alkanut lukea japanilaista sarjakuvaa, mangaa. Sarjakuva on myös monille helpompi väline lukemiseen kuin kirjat.

Tarinoissa pidän erityisesti hahmoista: heidän välisistä suhteistaan, miten he liikuttavat tarinaa, miten heidän matkansa liittyvät teemoihin ja miten he kasvavat tai muuttuvat ihmisinä. Hahmojen kautta tarinaan voi päästä lähemmäs ja syvemmälle, ja se luo samaistuttavuutta. Tarinassa jopa keskinkertainen tai huono tarina on siedettävää, jos hahmot ovat tarpeeksi samaistuttavia ja hyvin kirjoitettuja. Hyvä tasapaino näiden välillä on kuitenkin tärkeää.

Hahmot ovatkin tarinoissa miljöön lisäksi yksi helpoimmista asioista, jotka voidaan kuvittaa. Tietyt asiat, kuten juoni ja motivaatiot, ovat vaikeita kertoa ilman sanoja. Tarinan on kuitenkin mahdollista kertoa pelkästään kuvilla. Samoin kuin niillä voidaan kertoa enemmän kuin tuhat sanaa, ilmeillä ja eleillä voidaan myös kertoa paljon. Kirjoitettu tarina ja kuvallinen tarina ovatkin hyvin erilaisia keinoja kertoa tarinaa.

Tarinan kääntäminen kuvaksi esimerkiksi sarjakuvan keinoin on monimutkaista ja aikaa vievää. Esimerkiksi miljöön kuvaaminen yhdellä lauseella voi tarkoittaa useamman kuvan piirtämistä ja paljon tiedonhakua (Kenttämaa ym., 2019, 15:10). Sama pätee kuvan kääntämiseen tarinaksi. Usein on paljon helpompaa tehdä taidetta joko kuvallisesti tai kirjallisesti niiden yhdistämisen sijaan. Sarjakuvan tekemiseen tarvitaankin molempia taitoja.

Nämä kaksi hyvin erilaista keinoa kertoa tarinaa tai tehdä taidetta on mahdollista yhdistää, jos tekijällä on sekä taiteellisia että tarinallisia taitoja. Tällä tavalla voidaan luoda lähes elokuvallinen narratiivi. Mutta mikä tahansa tarinan muoto onkaan, siitä voidaan tehdä mukaansatempaavaa ja viihdyttävää taidetta.

8 INSPIRAATION LÄHTEET

Ideat ja inspiraatio syntyvät monesta eri lähteestä. Itselläni ne tulevat pääosin elokuvista, sarjoista, kirjoista, unista, ympäristöstä ja omista kokemuksista. Mediasta inspiraation ottamisella pitää olla varovainen, sillä plagioinnin vaara on suuri, jopa vahingossa tapahtunut. Elokuvien ja sarjojen suurena fanina ja kuluttajana on kuitenkin lähes mahdotonta olla ottamatta jonkinlaista inspiraatiota niistä. Niiden tunteminen auttaa myös siinä, että kuluneiden ja ylikäytettyjen juonenkäänteiden toistaminen välttyy, jos osaa tunnistaa ne. Tällä tavalla tarinaan voi kehittää jotain uutta ja kumota perinteisen kertomuksen odotukset.

Uusia tarinoita on kuitenkin vaikeaa kertoa. Olen joskus kuullut, että kaikki tarinat on jo kerrottu ja uudet ovat vain vanhan kierrätystä. Tietyllä tavalla tämä on totta, koska tarinoita on niin paljon, että tietyt kertomukset, kuten sankaritarinat, noudattavat yleensä hyvin samantapaista kaavaa. Muutoksia tuodaan enemmän teemojen, hahmojen ja käänteiden kautta.

Unien kautta ideoiminen on alitajunnan kanssa keskustelua. Ne paljastavat asioita, joita ei välttämättä koskaan ajattele tietoisesti. Vaikka suurin osa unien näkemisestä tapahtuu REM-vaiheessa, jotkut taiteilijat, kuten Salvador Dalí käyttivät nukahtamistekniikkaa, joka vahvistaa luovuutta. Hän piti kädessään esinettä, esimerkiksi lusikkaa tai palloa samalla, kun hän meni nukkumaan tuolissa istuessaan. Nukahtaessa esine tippui kädestä ja herätti hänet ensimmäisestä unen vaiheesta, joka yleensä kestää vain 1-7 minuuttia. Tästä unen vaiheesta herätessä luovuutta oli helpompi käyttää (Sapla-koglu, 2021). Myös normaalista unesta herääminen mahdollistaa unien muistamisen ja antaa unennäkijälle käsityksen siitä, miten kokemukset vaikuttavat alitajuntaan ja auttavat luovuutta kukoistamaan, kun aivoille antaa tilaa liikkua ja olla vapaasti.

Ympäristö ja omat kokemukset niiden sisällä, toisin sanoen kaikki eletty ja koettu elämä, ovat suurin inspiraation lähde. Jokainen kokee erilaisia asioita, ja kaiken koetun yhdistelmä ja oma luonne tekee jokaisesta erilaisen. Jotkut näkevät pienetkin yksityiskohdat tärkeinä, toiset kokonaisuuden. Minusta on tärkeä keskittyä molempiin tarinaa

kertoessa. Kaiken tämän yhdistelmä saa jokaisen tarinankertojan kertomaan omanlaisia tarinoitaan.

9 MERKITYKSELLISYYS JA TULKINTA

Taiteen tekemisen kuuluu olla jollain tavalla merkityksellistä itselleni. Tarinoiden olemassaolo sen tekemisen pohjana on jotain, mikä antaa omalle taiteelleni merkityksen. Se auttaa luomaan taiteen, tekijän ja katsojan välille tärkeän yhteyden ja luomaan jokaisessa oman kokemuksen kautta erilaisia tulkintoja.

Teokseen voi jättää niin paljon tulkinnanvaraa, kuin haluaa. Itse pidän siitä, että teoksessa on selvempien asioiden lisäksi jotain sellaista, mikä valkenee vain itselleni tai vain harvoille. Opinnäytetyöteosteni aiheet ovat selkeät, mutta hyvin harva osaa yhdistää omat henkilökohtaiset kokemukseni tiettyihin aiheisiin. Vain veljeni, jonka kanssa olen tietenkin kasvanut lapsena, tunnisti aiheet teoksia katsoessaan ja yhdisti ne samanlaisiin asioihin, koska meillä on osittain samat kokemukset lapsuudesta. Tietysti jopa sisaruksilla on erilaiset tulkinnat, muistot ja tuntemukset, vaikka samat kokemukset yhdistävätkin heitä.

Se, miten paljon tarinaan tai teokseen haluaa jättää tulkinnanvaraa, on osittain taiteilijan itse päätettävissä. Joskus viesti on tulkinnanvarainen, joskus ilmiselvä. Yleensä tulkinta tapahtuu jossain näiden välissä. Tietysti jokainen tulkitsee teoksen osittain omalla tavallaan riippumatta siitä, kuinka selvä viesti tai teema teoksessa on.

Erityisesti tarinankirjoituksessa pidän esimerkiksi hahmojen nimiin piilotetuista merkityksistä. Ne ovat asioita, joilla ei välttämättä ole suurta merkitystä kokonaisuuden kannalta, mutta jotka aukeavat sellaisille henkilöille, jotka ovat siitä kiinnostuneita. Joillakin voi olla sellaisista asioista jo ennestään tietoa, tai tarpeeksi innostusta ottaa asioista syvemmin selvää.

Teoksen valmistumisen jälkeen jätän teoksen tulkinnan katsojalle. Sekä tarinassa että taiteessa ei ole välttämätöntä tai edes suositeltavaa paljastaa liikaa. Näyttämällä, ei kertomalla pärjää todella pitkälle ja se on arvostetumpaa kuin liika kertominen. Katsojaan voi luottaa sen verran, että tietyt asiat voi jättää suoraan kertomatta.

Sanat ohjaavat taiteen tulkintaa paljon. Jopa taideteoksen nimi voi vaikuttaa tulkintaan ja ohjata sitä tiettyyn suuntaan. Samalla tavoin nimen merkitys voi muuttua kuvan perusteella. Tulkintaan vaikuttaa lukematon määrä asioita. Jotkut antavat sanoille enemmän merkitystä, toiset taas kuvalle.

10 TARINAN LOPETUS

Tarinoilla on suuri merkitys omassa taiteessani. Oli se sitten narratiivinen, kuvallinen, sanallinen tai näitä kaikkia, tarinat antavat taiteelleni omanlaisen tyylin ja tavan nähdä maailma positiivisemmassa valossa. Olen pohjimmiltani optimisti, joten pidän tarinoista, joissa vakavistakin vaikeuksista huolimatta lopulta kaikki on ihan hyvin ja tarinan sankarit voittavat. Se, miten paljon hahmot ponnistelevat tavoitteeseen pääsemiseksi, kertoo paljon ihmisistä ja maailmasta yleensäkin.

Maailma ei kuitenkaan välttämättä aina ole niin reilu tai tasapuolinen, että tarinoiden lailla paha saa palkkansa. Se on helpottavaa seurata tarinaa ja uskoa huomiseen, kun kyseinen teema toistuu tarinoissa. Suurin osa tarinoista ovat tällaisia, joten suurin osa ihmisistä todennäköisesti myös pyrkivät siihen ja näkevät tulevaisuuden valoisana ja toiveikkaana kaikesta pahasta huolimatta.

Taiteen avulla on helpompaa kertoa sellaisia asioita, joita on vaikeaa sanoa ääneen. Se auttaa ainakin itseäni käsittelemään kaikenlaisia asioita ja mahdollisesti auttaa muita, jotka käyvät läpi samankaltaisia asioita.

Koko opinnäytetyöprosessi oli hyvin opettavainen ja silmiä avaava. Sekä taiteellinen että kirjallinen osio toivat ajatteluuni jotain uutta ja varsinkin taiteellinen osuus täydensi kirjallista osuutta valtavasti. Opinnäytetyön tekeminen ja siitä nousevien ajatusten ja teemojen kirjoittaminen sai minussa aikaan uudenlaisen heräämisen ja innon taiteen tekemiseen. Ymmärtämällä omat vahvuudet ja heikkoudet päästään jo todella pitkälle varsinkin oman taiteellisen työskentelyn kannalta. Opin siis prosessin aikana paljon ja nämä ajatukset tulevat vielä kehittymään niin kauan, kuin teen taidetta millä tahansa tekniikalla. Tällä tarinalla ei siis ole vielä loppua, eikä taida koskaan todella ollakaan.

LÄHTEET

Jokinen, E. (2020). Säröjen kauneus – sisäisen tarinasi voima. Tuuma-kustannus.

Uusikylä, K. (2020). Lahjakkuus. PS-kustannus.

Uusikylä, K. (2012). Luovuus kuuluu kaikille. PS-kustannus.

Puiu, T. (2024). Time space synesthesia: Into the minds of those who can literally see time. ZME Science. <https://www.zmescience.com/feature-post/health/mind-brain/space-time-synesthesia/>

The Cinema Cartography. (29.7.2015). Colour In Storytelling [video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=aXgFcNUWqX0>

Pawlowska, V. (2022). Colour Symbolism in F. Scott Fitzgerald's The Great Gatsby. Faculty of Art and Social Sciences, Department of Languages, English Department. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1636853/FULLTEXT01.pdf>

Kenttämaa, J., Wancke, N., Grym, P., Lehtola, P-M, Talola, V. & Hirn, N. (toimittajat). (5.12.2019). Sarjakuvaa, taidetta, sarjakuvataidetta – kotimainen sarjakuva on huikean korkeatasoista tekstin ja kuvan yhdistelmää [Podcast-jakso]. Sarjassa Kulttuuriykkönen. Yle Areena. <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50300883>

Saplakoglu, Y. (8.12.2021). Sleep technique used by Salvador Dalí really works. Live science. <https://www.livescience.com/little-known-sleep-stage-may-be-creative-sweet-spot>